

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 373/2020-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. októbra 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara prerokoval prijatú ústavnú sťažnosť sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom [REDACTED], [REDACTED], vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 23 Pc 33/2017 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 23 Pc 33/2017 porušené boli.

2. Okresnému súdu Košice II prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 23 Pc 33/2017 konal bez zbytočných prietáhov.

3. [REDACTED] priznáva finančné zadostučinenie v sume 1 500 € (slovom tisícpäťsto eur), ktoré je Okresný súd Košice II povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Košice II je povinný nahradiť [REDACTED] trovy konania v sume 562,86 € (slovom päťstošesťdesiatdva eur a osemdesiatšesť centov) na účet jej právneho zástupcu [REDACTED], [REDACTED], do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti [REDACTED] nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 373/2020-9 z 28. júla 2020 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 23 Pc 33/2017 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je navrhovateľkou v konaní o určenie manželského výživného, ktoré sa začalo podaním návrhu na okresnom súde 27. februára 2017 a dosiaľ nie je právoplatne skončené.

2.1 Sťažovateľka vo svojej ústavnej sťažnosti stručne opísala priebeh napadnutého konania, v ktorom okresný súd dosiaľ uskutočnil len dve pojednávania, pričom prvé pojednanie (nariadené na základe urgency navrhovateľky) sa uskutočnilo 22. januára 2018, teda takmer rok po podaní návrhu. V poradí druhé pojednanie (pôvodne nariadené na 16. apríl 2018 odročené z dôvodov na strane právnej zástupkyne sťažovateľky, pozn.) sa uskutočnilo 10. septembra 2018, na ktorom okresný súd pristúpil k výsluchu účastníkov, avšak výsluch odporcu nebol ukončený.

2.2 Podľa tvrdenia sťažovateľky okresný súd po dobu takmer 2 rokov od posledného pojednávania neuskutočnil v napadnutom konaní žiadny úkon smerujúci k rozhodnutiu vo veci. Okresný súd síce vo veci nariadil ďalšie pojednávania (19. november 2018, 24. február 2020, pozn.), ktoré však boli opakovane odročené z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne. Naposledy nariadené pojednanie na 24. marec 2020 bolo okresným súdom zrušené z dôvodu celospoločenskej situácie v súvislosti s prijatými opatreniami štátu proti šíreniu ochorenia COVID-19.

2.3 Sťažovateľka ďalej uviedla, že napriek doterajšej dĺžke napadnutého konania sa dokazovanie nachádza stále len v úvodnom štádiu konania. Okresný súd dosiaľ uskutočnil len výsluch navrhovateľky, výsluch odporcu nebol ukončený. Sťažovateľka vyjadrila názor, že v rámci dokazovania bude potrebné vypočuť ešte ďalšie osoby ako svedkov a oboznámiť množstvo listinných dôkazov.

2.4 Podľa sťažovateľky, hoci v prípade tohto typu konania nie je v príslušných právnych predpisoch určené, v akej lehote má konajúci súd rozhodnúť, už z povahy veci je zrejmé, že v prípade konania o určenie vyživovacej povinnosti, a to aj v prospech plnoletých osôb, sú kladené zvýšené nároky na rýchlosť konania oproti druhovo iným konaniam. To je dané najmä tým, že navrhovatelia sa v konaní o určenie vyživovacej povinnosti vo väčšine prípadov nachádzajú vo veľmi zlej sociálnej a finančnej situácii a určenie vyživovacej povinnosti je jednou z mála (ak nie jedinou) možností, ako si zabezpečiť aspoň určitý príjem.

2.5 Sťažovateľka vyjadrila presvedčenie, že už uvedená nečinnosť okresného súdu vzhľadom na povahu konania a aktuálne štádium dokazovania naplnili porušenie základného práva sťažovateľky na prejednanie veci bez zbytočných prietahov a práva na prejednanie jej veci v primeranej lehote, a teda, že jej ústavná sťažnosť je dôvodná.

3. Na základe skutočností uvedených v ústavnej sťažnosti sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie rozhodol nálezom, v ktorom vysloví, že základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní na okresnom súde vedenom pod sp. zn. 23 Pc 33/2017 porušené boli a prikáže okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov. Súčasne sa sťažovateľka domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 5 000 € a náhrady trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

II.1 Vyjadrenie okresného súdu

4. Okresný súd vo svojom vyjadrení sp. zn. 1 SprV/549/2020 doručenom ústavnému súdu 19. augusta 2020 podal chronologický prehľad procesných úkonov v napadnutom konaní a k vecnej stránke podanej ústavnej sťažnosti poukázal na § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd. Podľa okresného súdu v prípade, že by sťažovateľka podala sťažnosť na prietahy predsedovi súdu podľa § 62 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 757/2004 Z. z.“) a jej sťažnosť by bola vyhodnotená ako dôvodná, bola by napadnutému konaniu venovaná osobitná starostlivosť, predmetné konanie by bolo zaradené do režimu špeciálneho dohľadu a sledovania jeho plynulosti.

4.1 Okresný súd ďalej uviedol, že k určitým prietahom v napadnutom konaní došlo po zmene zákonnej sudkyne (27. marca 2019, pozn.), keď novej zákonnej sudkyňi bolo pridelené väčšie množstvo aj reštančných vecí, s ktorými sa musela postupne oboznamovať, vykonávať v nich úkony a nariadovať pojednávania.

4.2 Podľa okresného súdu odročenie pojednávania zo 16. apríla 2018 spôsobila sťažovateľka, resp. jej právna zástupkyňa žiadosťou o odročenie pojednávania z dôvodu

dovolenky. Všetky odročenia pojednávani boli realizované v súlade s objektívnymi možnosťami vytvorenými aj v súdnom oddelení vo veci konajúcej sudkyne, pričom práve objektívna zaťaženosť mala za následok aj nekonanie v priebehu roka 2019.

4.3 Okresný súd vyslovil názor, že vzhľadom na uvedené okolnosti sťažovateľkou požadovaná výška finančného zadosťučinenia v sume 5 000 € je neprimeraná.

4.4 Zároveň okresný súd vyslovil súhlas s upustením od ústneho pojednania ústavnej sťažnosti (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

II.2 Replika sťažovateľky

5. Na vyjadrenie okresného súdu sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu reagovala replikou, ktorá bola ústavnému súdu doručená 18. septembra 2020.

5.1 Sťažovateľka uviedla, že okresný súd zhrnutím doterajšieho priebehu napadnutého konania v časovom slede v podstate len potvrdil, že s prihliadnutím na charakter konania ide o konanie zaťažené značnými priet'ahmi.

5.2 K vyjadreniu okresného súdu týkajúceho sa skutočnosti, že v napadnutom konaní došlo k zmene zákonnej sudkyne, sťažovateľka uviedla, že sa tak stalo mesiac po začatí konania, a teda že vec je pridelená v podstate počas celej doby trvania konania rovnakej zákonnej sudkyňi. Sťažovateľka je toho názoru, že aj podľa ustálenej rozhodovacej praxe ústavného súdu zmena zákonného sudcu nie je ospravedlniteľným dôvodom pre neprimeranú dĺžku konania.

5.3 Sťažovateľka nesúhlasí s argumentáciou okresného súdu, že bola povinná pred podaním ústavnej sťažnosti vyčerpať prostriedok nápravy (ako právny prostriedok na ochranu jej práv a slobôd) vo forme podania sťažnosti predsedovi súdu podľa § 62 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. Sťažovateľka už vo svojej ústavnej sťažnosti uviedla viaceré rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa ktorých nemožno tento prostriedok považovať za účinný prostriedok nápravy, keďže predseda súdu v nadväznosti na podanú sťažnosť je oprávnený vykonávať len svoje určité „manažérske“ oprávnenia, avšak nie je mu umožnené priamo ovplyvniť dĺžku konania.

5.4 Okrem toho, podľa sťažovateľky je predseda súdu povinný aj bez akýchkoľvek podnetov či sťažností monitorovať konania vedené sudcami daného súdu a v prípade

indikovania priet'ahových konaní vykonať príslušné opatrenia. Nahrádzanie tejto zákonnej povinnosti predsedu súdu sťažnosťou účastníka konania je pritom neprípustné.

5.5 K vyjadreniu okresného súdu týkajúceho sa neprimeranosti výšky požadovaného finančného zadosťučinenia sťažovateľka uviedla, že vzhľadom na dôvodnosť svojej ústavnej sťažnosti považuje ňou uplatnené finančné zadosťučinenie (čo sa týka jeho výšky) za opodstatnené.

5.6 Zároveň sťažovateľka vyslovila súhlas s upustením od ústneho pojednania ústavnej sťažnosti.

6. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

K obsahu súdneho spisu okresného súdu v napadnutom konaní

7. Z obsahu sťažnosti, jej príloh, z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu a chronologického prehľadu úkonov ústavný súd zistil tieto podstatné skutočnosti o priebehu napadnutého konania:

- 24. februára 2017 podaný návrh na začatie konania o určenie výživného na rozvedeného manžela,

- 1. marca 2017 návrh zaslaný na vyjadrenie druhému účastníkovi (osobe, ktorá je podľa návrhu povinná platiť výživné) spolu s výzvou na predloženie výšky jeho mesačného príjmu; obdobne bola zaslaná výzva bývalému zamestnávateľovi sťažovateľky, čo sa týka oznámenia dôvodu skončenia jej pracovného pomeru, a Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny bol vyzvaný na oznámenie, či je sťažovateľka evidovaná ako uchádzačka o zamestnanie, či poberá sociálne dávky a v akej výške a či je poberateľkou rodičovského príspevku,

- 27. marca 2017 došlo k zmene zákonnej sudkyne v napadnutom konaní z dôvodu dlhodobej práceneschopnosti pôvodne konajúcej zákonnej sudkyne, ktorá následne odišla do invalidného dôchodku,

- 8. novembra 2017 určila nová zákonná sudkyňa termín pojednávania na 22. január 2018,
- 22. januára 2018 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na 16. apríl 2018,
- 29. marca 2018 požiadala právna zástupkyňa sťažovateľky o odročenie pojednávania zo 16. apríla 2018 z dôvodu dovolenky mimo územia Slovenskej republiky, okresný súd tejto žiadosti vyhovel a pojednávanie odročil na 10. september 2018,
- 10. septembra 2018 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na 19. november 2018 na účel predloženia presného prehľadu majetkových pomerov a výdavkov účastníkov napadnutého konania,
- 12. novembra a 13. novembra 2018 boli okresnému súdu doručené písomné podania oboch účastníkov, termín pojednávania určený na 19. november 2018 bol zrušený z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne,
- 13. mája 2019 bolo okresnému súdu doručené písomné stanovisko sťažovateľky s predložením listinných dôkazov,
- 30. decembra 2019 okresný súd nariadil pojednávanie na 24. február 2020,
- 17. februára 2020 oznámila právna zástupkyňa sťažovateľky skončenie právneho zastúpenia, termín pojednávania určený na 24. február 2020 bol zrušený z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne, nový termín pojednávania bol určený na 23. marec 2020, tento termín pojednávania bol zrušený z dôvodu mimoriadnej situácie a prijatých prevenčných opatrení v súvislosti s ochorením COVID-19,
- 21. septembra 2020 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na účel doplnenia dokazovania na 7. december 2020.

IV.

Právomoc ústavného súdu, ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a vyhodnotenie postupu okresného súdu

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práva alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom stanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Sťažovateľka sa svojou ústavnou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

11. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 dohovoru, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04).

12. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

13. Táto povinnosť súdu a sudcu s účinnosťou od 1. júla 2016 vyplýva zo zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej aj „CMP“), najmä z jeho čl. 5 ods. 2 a čl. 12. Podľa čl. 5 ods. 2 CMP súd postupuje z úradnej povinnosti na základe

zákona na účely prejednávania a rozhodnutia veci tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. Podľa čl. 12 CMP súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb.

14. Podľa § 30 CMP po začatí konania postupuje súd v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá. O odročení pojednávania rozhoduje súd aj v mimosporovom konaní podľa § 183 a § 184 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), taktiež účinného od 1. júla 2016, a to v spojení s § 2 ods. 1 CMP.

15. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods.2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

16. Čo sa týka hodnotenia právnej a skutkovej zložitosti napadnutého konania, ústavný súd konštatuje, že konanie vo veciach manželského výživného tvorí bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov a v zásade ho nemožno považovať za právne ani skutkovo zložitú. Metodika postupu súdov v týchto veciach je jasná a podporená stabilizovanou judikatúrou. Právnu ani skutkovú zložitost' veci nenamietal vo svojom vyjadrení ani okresný súd.

17. V konaní o sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na priet'ahoch konania podieľa osoba, ktorá podala sťažnosť vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

17.1 Ústavný súd konštatuje, že v správaní samotnej sťažovateľky nevzhladol takú skutočnosť, ktorá by podstatným spôsobom ovplyvnila doterajšiu dĺžku napadnutého konania.

17.2 Odročenie jedného pojednávania na základe žiadosti právnej zástupkyne sťažovateľky (zo 16. apríla 2018 odročené na 10. september 2018, pozn.) v kontexte celkovej dĺžky napadnutého konania, ako aj časových odstupov medzi jednotlivými pojednávaniami nevyhodnotil ústavný súd ako okolnosť pričítateľnú sťažovateľke, ktorá by negatívne ovplyvnila priebeh napadnutého konania.

18. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní.

18.1 Okresný súd bezprostredne po doručení návrhu 24. februára 2017 postupoval vo veci plynule a uskutočňoval procesné úkony smerujúce k príprave pojednávania. Po zmene zákonnej sudkyne (27. marca 2017, pozn.) možno ďalší postup okresného súdu v napadnutom konaní vymedziť do uskutočnenia iba dvoch pojednávanií, na ktorých opakovane vznikla potreba odročenia na účel ďalšieho dokazovania. Tento spôsob vedenia napadnutého konania nie je podľa názoru ústavného súdu v súlade s požiadavkou rýchleho a efektívneho prejednanía veci.

18.2 Absolútnu nečinnosť okresného súdu možno konštatovať od 19. novembra 2018, keď došlo k zrušeniu nariadeného pojednávania z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne až do 23. marca 2020 (1 rok a 4 mesiace).

18.3 Ústavný súd tiež prihliadol na to, že priebeh napadnutého konania spadol čiastočne do obdobia vyhlásenia výnimočného stavu 16. marca 2020 a jeho neskorších rozšírení uzneseniami vlády Slovenskej republiky podľa čl. 5 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19. Prijaté právne opatrenia a tiež celková spoločenská situácia v tomto období mali nepochybne vplyv aj na priebeh napadnutého konania (pojednávanie určené na 23. marec 2020 okresný súd zrušil). Uvedenú skutočnosť však nemožno pripočítať na ťarchu vo veci konajúceho súdu.

18.4 Overením aktuálneho stavu napadnutého konania ústavný súd zistil, že 21. septembra 2020 okresný súd na pojednávaní vec prejednal, z dôvodu ďalšieho dokazovania však pojednávanie opätovne odročil na 7. december 2020. Možno tak uzavrieť, že napadnuté konanie v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľky dosiaľ nie je skončené, a teda právna neistota sťažovateľky stále trvá.

V.

Závery ústavného súdu

19. Ústavný súd v súvislosti s posudzovanou ústavnou sťažnosťou poukazuje aj na judikatúru ESĽP, ktorá okrem iného potvrdzuje, že v špecifických prípadoch je pri posudzovaní doby konania pred súdnymi orgánmi potrebné brať do úvahy aj samotný predmet konania, t. j. čo je pre účastníka konania v tomto konaní v stávke – „at stake“ (rozsudok ESĽP z 31. 3. 1987, X. v. Francúzsko, rozsudok ESĽP z 20. 3. 1989, Bock v. Nemecko, rozsudok ESĽP z 31. 3. 1992, X. v. Francúzsko, rozsudok ESĽP z 26. 4. 1994, Vallée v. Francúzsko, rozsudok ESĽP z 8. 2. 1996, A. a iní v. Dánsko a i.).

19.1 Ústavný súd v tejto súvislosti uzatvára, že s ohľadom na predmet konania ide o vec, ktorá vo všeobecnosti vyžaduje postup okresného súdu s výnimočnou rýchlosťou, čo v napadnutom konaní nebolo uskutočnené. V konkrétnom prípade sťažovateľky je to návrh manželky proti bývalému manželovi o určenie príspevku na výživu rozvedeného manžela podľa § 72 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v spojení s procesnými ustanoveniami obsiahnutými v § 154 – § 157 CMP.

19.2 Doterajšiu dĺžku napadnutého konania (viac ako 3 roky) nemožno kvalifikovať ako primeranú na rozhodnutie o otázke výživného, teda o otázke majúcej vplyv na existenčnú sféru účastníkov konania.

20. Ústavný súd na tomto mieste zdôrazňuje, že predmet napadnutého konania mal predurčiť postup okresného súdu smerom k jeho maximálnej rýchlosti a efektívnosti, keďže výživné (hoci k plnoletej osobe) predstavuje podstatný hmotný zabezpečovací prvok, ktorý si *a priori* vyžaduje postup súdu s osobitnou starostlivosťou (II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02).

21. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k názoru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní vedenom pod sp. zn. 23 Pc 33/2017 došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

22. Ústavný súd nemohol opomenúť skutočnosť, že okresný súd vo svojom vyjadrení k vecnej stránke ústavnej sťažnosti poukázal na § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd. Podľa okresného súdu sťažovateľka neuviedla, že podala sťažnosť na prietahy v napadnutom konaní predsedovi súdu. Podľa názoru okresného súdu v prípade podania sťažnosti vedeniu okresného súdu a v prípade jej uznania za dôvodnú by predmetnému konaniu bola venovaná osobitná starostlivosť a nad konaním by prebiehal špeciálny dohľad a sledovanie plynulosti napadnutého konania.

22.1 Táto poznámka okresného súdu neadekvátne a irelevantne nielen s poukazom na už citované zákonné ustanovenia Civilného mimosporového poriadku aj Civilného sporového poriadku ale svedčí aj o jeho neznalosti ustálenej judikatúry ESLP, podľa ktorej sťažnosť predsedovi súdu nemožno považovať za účinný prostriedok nápravy (k tomu pozri rozsudok Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike z 12. 6. 2012, rozsudok Bednár proti Slovenskej republike z 8. 10. 2013). Navyše, súdy sú povinné konať riadne a bez zbytočných prietahov i bez toho, aby účastníci konania (resp. sporové strany) museli podávať sťažnosti.

VI.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

23. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

24. Ústavný súd formuloval príkaz konať (bod 2 výroku nálezu), pričom okresný súd je povinný postupovať podľa čl. 6 CMP, § 30 a § 35 – § 38 CMP.

25. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

26. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

27. Sťažovateľka sa domáhala priznania finančného zadosťučinenia v sume 5 000 €. Svoj návrh na priznanie finančného zadosťučinenia odôvodnila predovšetkým povahou napadnutého konania, kde dlhotrvajúca nečinnosť okresného súdu spôsobila sťažovateľke závažné komplikácie, keďže dlhšie obdobie bola a je bez akéhokoľvek príjmu. Podľa sťažovateľky práve finančná odkázanosť na svojich príbuzných jej spôsobuje závažnú neistotu a dlhotrvajúce psychické utrpenie.

28. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04).

29. Ústavný súd dodáva, že jeho fakultatívna právomoc priznať primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy v žiadnom rozsahu nijakým spôsobom nemodifikuje ani nerozširuje účel ochrany, ktorú ústavný súd poskytuje v konaní o namietanom porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. V súvislosti s uvedeným považuje ústavný súd za dôležité zdôrazniť aj to, že jeho právomoc priznať primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy sťažovateľovi, ktorého sťažnosti vyhovie v merite veci, nie je samostatným nárokom sťažovateľa na akési odškodnenie za prípadné prietahy v konaní príslušného štátneho orgánu, ale má len akcesorickú povahu. Satisfakčný potenciál rozhodnutia ústavného súdu teda nie je autonómnym prvkom ním poskytovanej ochrany ani akýmsi paralelným titulom pre domáhanie sa tejto ochrany. Takýmto titulom je len a výlučne potreba chrániť konkrétne základné právo sťažovateľa a prostredníctvom tohto práva aj princíp právnej istoty (I. ÚS 235/03, I. ÚS 112/07, I. ÚS 203/09, I. ÚS 496/2013).

30. S prihliadnutím na predmet napadnutého konania, jeho celkovú dĺžku, ako aj opakované zrušenie vo veci nariadených pojednávaní, majúc na pamäti to, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, považoval ústavný súd priznané finančné zadost'učinenie vo výške 1 500 € (bod 3 výroku nálezu) za spravodlivé.

VII.

Trovy konania

31. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania s'ťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku jej právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

32. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2019, ktorá bola 1 062 €.

33. Ústavný súd priznal náhradu za tri úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie s'ťažnosti, repliku s'ťažovateľky) v súlade s § 11 ods. 3 a §13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov advokátovi [REDAKOVANÉ]. Náhrada za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (3 x 177 €) spolu s režijným paušálom (3 x 10,62 €) predstavuje sumu 562,86 €.

34. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu s'ťažovateľky advokáta [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], v lehote uvedenej v bode 4 výroku tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

35. Vzhľadom na čl.133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. októbra 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu